

BM406K Vybrané otázky veřejné správy a správního práva I

1. přednáška

**Vnitřní správa se zvláštním
zaměřením na matriky, trvalý
pobyt, rodná čísla a občanské
průkazy.**

David Hejč

Otázky:

- *Lze vnitřní správu vymezit pozitivně?*
- *Jaké jsou nejvýznamnější právní předpisy upravující osobní stav obyvatel?*
- *Jaké skutečnosti jsou rozhodné pro matriční zápis?*
- *Co se rozumí místem trvalého pobytu a jaké důsledky jsou s ním spojeny?*
- *Jaké povinnosti mají držitelé občanského průkazu?*

Vnitřní správa

- tradiční odvětví veřejné správy - původně širší oblast
- postupně se vydělovala nová speciální odvětví
- negativní vymezení vnitřní správy
 - *záležitosti nespádající do jiných specializovaných odvětví veřejné správy*
- pozitivní vymezení vnitřní správy z hlediska obsahu
 - *podle skupin společenských vztahu upravených normami správního práva (k tomu viz další snímky)*

Vnitřní správa

1. Zabezpečení osobního stavu obyvatelstva

- Matriky, jméno a příjmení
- Evidence obyvatel
- Občanské průkazy a cestovní doklady (zák. č. 328/1999 Sb., zák. č. 329/1999 Sb.)
- Cizinecké právo
- Státní občanství (zák.č. 186/2013 Sb., o státním občanství)

Vnitřní správa

2. Právo shromažďovací a sdružovací

(zák. č. 84/1990 Sb....)

3. Archivnictví, spisová služba, vidimace a legalizace

(zák. 499/2004 Sb.)

4. Územní členění státu, státní symboly a sčítání lidu

(zák. č. 36/1960 Sb., zák. č. 3/1993 Sb.)

Organizace vnitřní správy

- Ministerstvo vnitra (zák. č. 2/1969 Sb.)
- Kraje - krajské úřady
- Obce
 - obecní úřady obcí s rozšířenou působností
 - pověřené obecní úřady
 - obecní úřady
- Celní správa, Policie České republiky apod.

- *Nález Pl. ÚS 39/10 - evidence obyvatel není samostatnou působností*

Matriky

- Zák. č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení
- Vyhláška MV č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zák.č. 301/2000 Sb.
- Zák. č. 500/2004 Sb., správní řád

Vymezení pojmu matrika

- *Z lat. matrix - kmen*
- *Původně církevní matriky (farnosti) x Josef II. - veřejné listiny*
- Matrika je státní evidence narození, uzavření manželství, registrovaných partnerství a úmrtí FO na území ČR (občanů i cizinců), a státních občanů v cizině + uzavření manželství cizinci v cizině, byl-li život snoubence přímo ohrožen (§ 667 odst. 1 OZ)

Vymezení pojmu

Druhy

- Matrika narození
- Matrika manželství
- Matrika registrovaného partnerství
- Matrika úmrtí

Struktura

- Knihy - svázané tiskopisy a jmenný rejstřík
- Sbírka listin - listiny (převážně veřejné), které tvoří podklad pro matriční zápis, jeho změnu nebo opravu (př. rozhodnutí soudů nebo správních orgánů)
- - vede se zvlášť pro jednotlivé knihy (rok)
- - zápis se provádí z úřední povinnosti

Vymezení pojmu

- Matriční doklad - výpis z matriční knihy, který obsahuje údaje nebo potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize. Jedná se o veřejnou listinu.
- Matriční událost - skutečnosti rozhodné pro matriční zápis (narození, uzavření manželství, registrovaného partnerství, úmrtí, ale také určení otcovství, osvojení apod.)

Knihna narození

Matriční událost: narození FO (zapisuje se podle místa narození, jinak kde byla nalezena x dopravní prostředek - vyložení)

hlásí

- zdravotnické zařízení (3 pracovní dny)
- lékař (3 dny)
- jeden z rodičů nebo jeho zákonný zástupce či opatrovník (3 dny)
- matka (3 dny od chvíle, kdy je schopna)
- osoba, která se o narození dítěte dozvěděla (3 dny)

jméno matky se nezapisuje u utajovaných porodů

Matriční doklad: rodný list

Knihá manželství

- Matriční událost: uzavření manželství
- - zápis se provádí na základě protokolu o uzavření manželství (vyhotovuje matriční úřad)

- Matriční doklad: oddací list

Knihá registrovaného partnerství

- *Zák. č. 115/2006 Sb.*
- Matriční událost: uzavření RP
- - podkladem pro zápis je protokol o prohlášení
- Matriční doklad: doklad o partnerství

Knihá úmrtí

Matriční událost: úmrtí FO

- podkladem je list o prohlídce mrtvého (vystavuje lékař a úředně tím ověřuje smrt FO, do 3 pracovních dnů má oznamovací povinnost)
- nebo pravomocného rozhodnutí soudu o prohlášení fyzické osoby za mrtvou

Matriční doklad: úmrtní list

Organizace

- Matriční úřady - obecní úřady pověřené vedením matričních knih a úkony zabezpečované v souvislosti s vedením těchto knih
- Seznam - vyhláška MV 207/2001 Sb. (změny pouze k začátku kal. roku)
- Zvláštní matrika - Úřad městské části Brno-střed - matrika, do níž se zapisují matriční události, ke kterým došlo u státních občanů v cizině
- Matrikář - úřední osoba (SO, zam. obce, zkouška)

Jméno

- FO povinnost užívat v úředním styku jméno, popřípadě jména, která jsou uvedena v rodném listu
- Zapsat lze 2 jména, více jmen jen u dítěte, které spolu s rodiči není občanem ČR
- Pravidla pro zapsání jména do matriční knihy - nelze zapsat jména zkomolená, zdrobnělá a domácká + nejde jméno opačného pohlaví a nelze opakovat jméno sourozence (společní rodiče)
- Jméno/a dítěte se zapisí do matriky podle souhlasného prohlášení rodičů, popřípadě jen jednoho z nich (§ 18 odst. 1)
- Případy, kdy matriční úřad nezapíše do knihy narození jméno/a - § 18 odst. 4

Příjmení

- FO povinnost užívat v úředním styku příjmení, popřípadě více příjmení, která jsou uvedena v rodném listu
- Užívat více příjmení může občan např. v případech, kdy došlo k prohlášení při uzavírání manželství, že spolu se společným příjmením bude užívat i své předchozí (na druhém místě), nebo jde o příjmení dítěte, jehož rodiče jsou oprávněni užívat více příjmení
- Pravidla pro zapsání příjmení do matriční knihy
 - narozeného manželům (§ 19/1)
 - narozeného rodičům, kteří neuzavřeli manželství (§ 19/3)
 - dítě, které je počato umělým oplodněním, ženě neprovdané (§ 19/4)
 - není-li otec dítěte znám (§ 19/5)
 - nelze-li dosáhnout dohody rodičů o příjmení dítěte, příjmení se do knihy narození nezapíše a matriční úřad o tom učiní oznámení soudu (§ 19/6)

Změna jména nebo příjmení

- pouze na základě žádosti FO, popřípadě jejich zákonných zástupců
- změna příjmení se povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé nebo směšné nebo je-li pro to vážný důvod
- změna jména se nepovolí z důvodů, kdy by měla být v rozporu s pravidly pro zapsání jména do matriční knihy (viz předchozí text - jméno zkomolené...)
- změna jména nebo příjmení se nepovolí, jestliže by změna byla v rozporu s potřebami a zájmy nezletilého.

Evidence obyvatel

- **Zák. č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech**
- **Vyhláška č. 177/2000 Sb., kterou se provádí zák. č. 133/2000 Sb.**

Vymezení základních pojmů

- Informační systém evidence obyvatelstva - obsahuje údaje o obyvatelstvu, které jsou důležité pro činnost státu a bezprostředně identifikují obyvatele
- Provozovatelem je MV
- **Obyvatel:**
 - a) státní občan České republiky
 - b) osoba, která pozbyla státní občanství České republiky,
 - c) cizinci, kteří jsou matkou, otcem, popřípadě jiným zákonným zástupcem, manželem, registrovaným partnerem nebo dítětem občana
- Nahlíží veřejná správa

Trvalý pobyt

- *Místem trvalého pobytu se rozumí adresa pobytu občana v České republice, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání - vazba na registr obyvatel (§ 10 odst. 1) - lze jen jedno místo trvalého pobytu*
 - *ÚS 4/02 Sb. n. svazek č. 28, Nález č. 136, str. 81 (dodává, že zpravidla)*
 - volba prováděna svobodně
 - nevznikají žádná práva k objektu ani vlastníku nemovitosti (např. právo nemovitost obývat)

Trvalý pobyt

■ č. j. 2 As 64/2005-108 NSS rozšířený senát

„rozhodnutí ohlašovny nemá soukromoprávní důsledky, nikdo se pouze na základě zaevidování, nezaevidování či zrušení údaje o místě trvalého pobytu nemůže domáhat vydání objektu bydlení, užívacího práva v něm, či naopak jeho vyklizení“

„nedílnou součástí práva na zvolení místa trvalého pobytu je také právo na to, aby na zvolené adrese místa trvalého pobytu nebyly evidovány osoby, které pro to nesplňují nebo přestaly splňovat zákonné podmínky.“

■ možnost žaloby podle § 65 s.ř.s.

Trvalý pobyt

- s místem trvalého pobytu je spojena řada důsledků jak pro ohlašovatele, tak i případně pro vlastníka objektu, v němž je místo trvalého pobytu evidováno; tyto důsledky jsou stanoveny jinými právními předpisy

např.:

- volební právo a místní referendum
- místní příslušnost
- doručování (*vedle TP lze do CEO zapsat i údaj o adrese, na kterou mají být doručovány písemnosti*)

Rodné číslo - vymezení pojmu

- Identifikátor FO (III. ÚS 673/02) - evidenční a identifikační charakter
- 10 místné číslo dělitelné 11 beze zbytku
 - První dvojčíslí - poslední dvě čísla roku narození
 - Druhé dvojčíslí - měsíc narození (u žen zvýšeno o 50)
 - Třetí dvojčíslí - den narození
 - Koncovka - čtyřmístná - rozlišení obyvatel narozených ve stejný den

Centrální registr – tvorba, přidělování a ověřování – vede MV

Ministerstvo předává rodná čísla výdejovým místům:

1. matriční úřad (přiděluje rodná čísla fyzickým osobám narozeným na území České republiky)
2. zvláštní matrika (přiděluje rodná čísla občanům narozeným v zahraničí)
3. ministerstvo (např. mezinárodní ochrana)

Občanské průkazy

- **Zák. 328/1999 Sb., o občanských průkazech**
- **Vyhláška č. 400/2011 Sb., kterou se provádí zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech**

Vymezení základních pojmů

- Občanský průkaz - veřejná listina, kterou občan prokazuje své jméno, příjmení, podobu a státní občanství ČR + další údaje v občanském průkazu zapsané
- Povinnost mít OP - každý občan starší 15 let X povinnost jej nosit stále u sebe, nicméně riziko nesplnění povinnosti prokázat totožnost na výzvu policisty (§ 63 zákona o policii - k tomu viz dále)
- Údaje, které občanský průkaz obsahuje viz § 3 odst. 2

Typy občanského průkazu

- občanský průkaz se strojově čitelnými údaji a kontaktním elektronickým čipem
- občanský průkaz bez shora uvedených údajů - vydávají se s omezenou platností na 1 až 6 měsíců za specifických okolností

Doba platnosti občanského průkazu

- doba platnosti 10 let; 5 let vydaný občanu mladšímu 15 let); 35 let vydaný občanu staršímu 70 let
- skončení platnosti občanského průkazu - viz § 11
 - Ipso facto
 - rozhodnutím

Vydání občanského průkazu

- žádost u kteréhokoliv obecního úřadu obce s rozšířenou působností
- vydání prvního OP (předkládá se rodný list) X nového OP (předkládá se dosavadní OP)
- Lhůty pro vyřízení (30 dnů/ 15 dnů)

Dispozice s občanskými průkazy

- je zakázáno:
 - občanský průkaz přijímat jako zástavu a odebírat jej při vstupu do objektů nebo na pozemky.
 - pořizovat jakýmkoliv prostředky kopie občanského průkazu bez prokazatelného souhlasu občana, kterému byl občanský průkaz vydán, pokud zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.
 - shromažďovat, ukládat, upravovat nebo pozměňovat, předávat, šířit, zveřejňovat, uchovávat, kombinovat, blokovat nebo likvidovat strojově čitelné údaje vedené v občanském průkazu, popřípadě v kontaktním elektronickém čipu, pokud tento zákon nebo zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

Dispozice s občanskými průkazy

■ Povinnosti občanů:

- s přihlédnutím ke všem okolnostem a poměrům chránit občanský průkaz před poškozením, zničením, ztrátou, odcizením nebo zneužitím,
- ohlásit neprodleně kterémukoliv obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nebo matričnímu úřadu, že nastaly skutečnosti uvedené v předchozí odrážce; v případě odcizení občanského průkazu je možno ohlásit tuto skutečnost též policii,
- v zahraničí ohlásit neprodleně ztrátu, odcizení nebo zničení občanského průkazu nebo jeho nález nejbližšímu zastupitelskému úřadu,
- včas požádat o vydání občanského průkazu - více viz §

Správní trestání

- Porušení zákonem taxativně vymezených povinností občany je přestupkem podle § 16a odst. 1, za které lze uložit pokutu do 10.000 Kč/15.000 Kč/100.000 Kč (neoprávněně zpracovává strojově čitelné údaje vedené v občanském průkazu, nebo v kontaktním elektronickém čipu)
- Přestupky právnických osob a podnikajících fyzických osob (- neoprávněně zapisuje údaje do kontaktního elektronického čipu - pokuta do 1 000 000 Kč.

Budoucnost občanských průkazů?

Prokázání totožnosti

- Oprávnění požadovat prokázání totožnosti podle § 63 zákona o policii (srov. § 12 zákona o obecní policii)
- **Prokázáním totožnosti** se rozumí prokázání jména, popřípadě jmen, příjmení, data narození a v případě potřeby také adresy místa trvalého pobytu, adresy místa pobytu nebo adresy bydliště v zahraničí, rodného čísla a státní příslušnosti. Rozsah a způsob zjišťování osobních údajů musí být přiměřené účelu zjišťování totožnosti (§ 63 odst. 1 ZoP) =) lze prokázat i jinými doklady či způsoby, než je OP.
- K tomu viz rozsudek NSS ze dne 28. 1. 2016, čj. 10 As 236/2015-36

Prokázání totožnosti

■ § 63 (2) Policista je oprávněn vyzvat k prokázání totožnosti osobu:

a) podezřelou ze spáchání trestného činu nebo správního deliktu,

b) zdržující se v prostoru, o kterém lze důvodně předpokládat, že se v něm zdržují cizinci bez povolení opravňujícího k pobytu na území České republiky,

...

e) odpovídající popisu hledané nebo pohřešované osoby,

f) vstupující do policií chráněného objektu nebo prostoru anebo do místa, kam je policistou zakázán vstup, nebo z tohoto objektu, prostoru anebo místa vycházející....

Cestovní doklady

- **Zák. č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech**
- **Vyhláška č. 400/2011 Sb., kterou se provádí zákon o občanských průkazech a zákon o cestovních dokladech**

Vymezení základních pojmů

- Cestovní doklad - veřejná listina, opravňující občana k překračování státních hranic České republiky přes hraniční přechod, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána
- Cestovním dokladem občan prokazuje své jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo, podobu, státní občanství České republiky a další údaje zapsané nebo zpracované v cestovním dokladu

Druhy cestovních dokladů

- Zákon o cestovních dokladech upravuje více druhů cestovních dokladů, které lze použít k cestování do zahraničí:
 - Cestovní pas - základní a univerzální
 - Diplomatický pas - omezenému okruhu osob
 - Služební pas - určený ke služební cestě do zahraničí
 - Cestovní průkaz - vydáván s územní a časovou platností omezenou účelem cesty (platnost nejvýše 6 měsíců)

Cestovní pas

- Žádost o vydání cestovního pasu se podává u kteréhokoliv obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
- v zahraničí u zastupitelského úřadu České republiky s výjimkou konzulárního úřadu vedeného honorárním konzulárním úředníkem
- O vydání cestovního pasu může požádat:
- občan starší 15 let, ale do doby zletilosti, tj. do 18 let, musí k žádosti přiložit písemný souhlas zákonného zástupce s jeho ověřeným podpisem.
- zákonný zástupce za občana mladšího 15 let

Dispozice s cestovními doklady

- je zakázáno:
 - občanský průkaz přijímat jako zástavu a odebírat jej při vstupu do objektů nebo na pozemky
 - pořizovat jakýmkoliv prostředky kopie cestovního dokladu bez souhlasu občana, kterému byl cestovní doklad vydán, pokud zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva nestanoví jinak
 - údaje zpracované v nosiči dat s biometrickými údaji nelze zpracovávat jiným způsobem, než jaký stanoví zákon

Dispozice s cestovními doklady

■ Povinnosti držitelů:

- s přihlédnutím ke všem okolnostem a poměrům chránit cestovní doklad před ztrátou, odcizením, poškozením nebo zneužitím
- odevzdat bez zbytečného odkladu neplatný cestovní doklad nebo cestovní doklad, který je zaplněn záznamy, orgánu příslušnému k jeho vydání, matričnímu úřadu, zastupitelskému úřadu anebo neprodleně na vyžádání orgánům policie.

Dispozice s cestovními doklady

- Držitel je povinen ohlásit neprodleně ztrátu, odcizení, zničení cestovního dokladu anebo jeho nález orgánu příslušnému k jeho vydání, popřípadě kterémukoliv obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, matričnímu úřadu nebo nejbližšímu útvaru policie.
- Držitel je v zahraničí povinen ohlásit neprodleně ztrátu, odcizení, zničení cestovního dokladu nebo jeho nález nejbližšímu zastupitelskému úřadu, nestanoví-li jinak mezinárodní smlouva
- Porušení povinností je přestupkem - viz § 34a zákona o cestovních dokladech

2. přednáška

Vnitřní správa se zaměřením na cizinecké právo a státní občanství

Státní občanství

- Čl.12 Ústavy: *Nabývání a pozbývání státního občanství České republiky stanoví zákon.*
- Zák. č. 186/2013 Sb. o státním občanství
- Státní občanství vymezení:

„Z obecného hlediska lze státní občanství definovat jako časově trvalý, místně neomezený právní vztah fyzické osoby a státu, který je proti vůli fyzické osoby zpravidla nezrušitelný, na jehož základě vznikají jeho subjektům vzájemná práva a povinnosti ... Konkrétní obsah státního občanství je určen zákonodárstvím jednotlivého svrchovaného státu“ (již náleží ÚS sp. zn. Pl. ÚS 9/94 ze dne 13. 9. 1994).

Nabývání SO

- Obecně
 - *ius soli* - podle země narození
 - *ius sanquinis* - po předcích
- Zák. č. 186/2013 Sb. o státním občanství - převažuje princip *ius sanquinis*

Nabývání SO

- Způsoby nabývání (§ 3):
- a) narozením,
- b) určením otcovství,
- c) osvojením,
- d) nalezením na území České republiky,
- e) udělením,
- f) prohlášením, nebo
- g) v souvislosti se svěřením do ústavní, pěstounské nebo jiné formy náhradní péče

Nabývání SO

■ Narozením

- *dítě nabývá státní občanství České republiky narozením, je-li v den jeho narození alespoň jeden z rodičů státním občanem České republiky (§ 4) - ius sanguinis - v praxi nejčastější*
- *Státní občanství České republiky nabývá narozením i dítě, které se narodí na jejím území a které by se jinak stalo osobou bez státního občanství („bezdomovec“), pokud jsou oba rodiče dítěte bezdomovci a alespoň jeden z nich má na území České republiky ke dni narození dítěte povolen pobyt na dobu delší než 90 dnů (§ 5) - ius soli*

Nabývání SO

- **Určením otcovství**
- V případech, kdy jde o dítě, jehož matka není státní občankou České republiky:
 - 1) rozhodnutím soudu o určení otcovství - dnem PM
 - 2) souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství
 - matka je občankou státu Evropské unie, nebo má trvalý pobyt na území České republiky, anebo je bezdomovkyní - dnem učinění souhlasného prohlášení
 - matka nesplňuje předchozí podmínky - dnem, kdy bylo učiněno souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství, pokud rodiče prokázali otcovství matričnímu úřadu genetickou zkouškou formou znaleckého posudku

Nabývání SO

- **Osvojením**
- Alespoň jeden z osvojitelů musí být občanem ČR
 - Občanství se nabývá:
 - dnem právní moci rozhodnutí o osvojení vydaném nebo uznaném (v případě cizích rozhodnutí) orgánem veřejné moci.

Nabývání SO

- **Nalezením (na území ČR)**
- Dítě mladší 3 let, pokud do 6 měsíců nevyjde najevo, že má SO jiné - dnem nalezení, v pochybnostech o dni nalezení rozhodne Ministerstvo vnitra

Nabývání SO

- Svěřením do náhradní péče
- Podmínky (kumulativně)
 - dítě se narodí na území ČR
 - na tomto území se zdržuje „legálně“
 - v den svého narození bylo a nadále je „bezdomovcem“
- nabývá státní občanství dnem nabytí PM rozhodnutí soudu o svěření do náhradní péče

Nabývání SO

- Narozením; určením otcovství; osvojením; nalezením na území České republiky; svěřením do náhradní péče
= k nabytí SO v těchto případech dochází *ipso facto* - bez projevu vůle k nabytí občanství

X

- Nabytí, resp. obnova SO tzv. prohlášením
- Nabytí SO udělením

Nabývání SO

- Prohlášením
- Okruh osob oprávněných nabývat občanství prohlášením (§ 31-36):
 - Např.: *fyzická osoba, která se narodila v době od 1. října 1949 do 7. května 1969 mimo území Československé republiky a jeden z jejích rodičů byl ke dni jejího narození československým státním občanem a k 1. lednu 1969 se stal nebo by se k tomuto dni stal českým státním občanem.*
- mj. řeší otázku nápravy minulých křivd způsobených emigrantům a vystěhovalcům z Československa

Nabývání SO

- **Prohlášením**
- Správní orgán o přiznání občanství „nerozhoduje“ - ověřuje, zda jsou splněny zákonné podmínky - vydají listinu o nabytí občanství
- Nabývá se dnem převzetí listiny (s výjimkou případů podle § 34)

Nabývání SO - udělením na žádost

- v případech, kdy státoobčanský vztah nevzniká ex lege, ale na základě rozhodnutí příslušného orgánu státu, má stát nezadatelné právo rozhodnout, zda určité osobě občanství udělí, a pokud tak neučiní, neporušuje tím žádná základní práva...není žádného základního práva, které by suverénní stát mohl porušit tím, že cizinci státní občanství svým rozhodnutím neudělí (usnesení ze dne 8. 3. 2000 sp. zn. IV. ÚS 586/99).

Udělení na žádost

- Originální způsob
- revoluční změna od 1. 1. 2014-více SO
- Řízení vede Ministerstvo vnitra
- **Na udělení občanství není právní nárok**
- Řízení je zahajováno na žádost (*podává se osobně u krajského úřadu*)
- - lhůta pro rozhodnutí: 180 dnů (u rozkladu 120 dnů)

- *V roce 2014 bylo uděleno státní občanství České republiky 4 915 cizincům, z toho se jednalo v 79 případech o osoby, kterým byla v České republice udělena ochrana formou azylu.*
- *Státní občanství České republiky bylo uděleno nejvíce státním příslušníkům Ukrajiny (2 077 osob), Ruska (481 osob), Slovenska 396 (osob), Rumunska (311 osob) a Vietnamu (298 osob).*

Podmínky udělení SO

- Žadatel je integrován do společnosti ČR, zejména z hlediska
 - rodinného
 - pracovního
 - sociálního
- Žadatel má na území ČR povolen trvalý pobyt (viz § 14)
- Žadatel se na území ČR skutečně zdržuje (viz § 14)
- Trestní bezúhonnost
- Znalost českého jazyka a reálií
- Prokázání výše a zdroje příjmů a že nezatěžuje systém státní sociální podpory nebo systém pomoci v hmotné nouzi
- Neporušil (v posledních 3 letech) povinnosti vyplývající z vybraných právních předpisů (daně, cla, veřejné zdravotní pojištění...)

- Možné důvody pro prominutí některých podmínek (§ 15) - např. z poslední uvedené podmínky - *žadatel odstranil způsobený škodlivý následek nebo učinil účinná opatření k jeho odstranění.*

Udělení na žádost

- *důležitá jsou stanoviska Policie a zpravodajských služeb (pokud obsahují utajované informace, nestávají se součástí spisu)*
- *občanství nelze udělit žadateli, který ohrožuje bezpečnost státu, jeho svrchovanost a územní celistvost, demokratické základy, životy, zdraví, nebo majetkové hodnoty*
- *vyluka soudního přezkumu*
- *viz náleží Ústavního soudu ze dne 11.10.2016, sp. zn. Pl. ÚS 5/16.*

Udělení na žádost

- Nejprve vydána státoobčanská listina
- Občanství se nabývá dnem složení státoobčanského slibu
- „Slibuji na svou čest věrnost České republice. Slibuji, že budu dodržovat její Ústavu a ostatní zákony České republiky.“ (skládá se u krajského úřadu)

Další možnosti udělení občanství

- z důvodu významného přínosu (§ 16) + trvalý pobyt a bezúhonnost
- § 28 až § 30 - zvláštní případy

Pozbývání občanství

- Čl. 12 odst. 2 Ústavy: *Nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství*
- SO ČR lze pozbýt jediným způsobem - *prohlášením o vzdání se občanství*:
- jestliže splňuje současně tyto podmínky:
 - a) trvale se zdržuje v cizině,
 - b) není v České republice přihlášen k trvalému pobytu a
 - c) je zároveň státním občanem cizího státu, nebo žádá o nabytí cizího státního občanství a prohlášení o vzdání se státního občanství České republiky činí v souvislosti s nabytím tohoto státního občanství.

Cizinecké právo

- Cizinecké právo - soubor právní norem, které ukládají cizincům povinnosti, nebo přiznávají cizincům práva, přičemž tyto povinnosti a tato práva jsou odlišná od povinností a práv občanů dotyčného státu
 - pobyt cizinců
 - mezinárodní ochrana

Pobyt cizinců

- cizinecké právo v užším smyslu upravuje zejména zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (+ související unijní předpisy):
 - vstup cizince na území České republiky
 - vycestování z území
 - podmínky pobytu cizince na území
 - úprava dokladů vydávaných cizincům
 - specifické povinnosti cizinců
 - zajišťování cizinců v detenčních zařízeních

Cizinec

- Cizinec (působnost zákona) = osoba, která není státním občanem České republiky (pozitivní) + negativní vymezení (§ 2)
- kategorie cizinců:
 - občan Evropské unie (+ Islandu, Norska, Lichtenštejnska a Švýcarska)
 - občané 3. zemí, kteří jsou rodinní příslušníci občanů EU
 - manžel/registrovaný partner, rodič, dítě (mladší 21 let), nezaopatřený příbuzný, případně druh/družka rodinní příslušníci občanů ČR - stejná práva jako rodinný příslušníci občanů EU
 - občané 3. zemí s/bez vízové povinnosti v ČR a Schengenu

Vstup na území

- cizinec je oprávněn překročit hranice ČR na jakémkoliv místě bez toho, aby u nich byla prováděna hraniční kontrola - ta se provádí pouze na vnějších schengenských hranicích (tedy včetně mezinárodního letiště)

+ popřípadě mimořádně opatřením obecné povahy podle zákona o ochraně státních hranic - Opatření obecné povahy ze dne 15. března 2020 související s pandemií

- způsob hraniční kontroly se liší podle toho, do které skupiny cizinec patří

Občané EU

- Hraniční kontrola spočívá v tzv. *minimální kontrole* (zjištění totožnosti)
- Přechodný pobyt bez jakéhokoliv zvláštního povolení
- Pokud je doba pobytu delší než 30 dnů - ohlašovací povinnost
- oprávnění (nikoliv povinnost) požádat o potvrzení o přechodném pobytu
- oprávnění požádat o vydání povolení k trvalému pobytu

Druhy pobytů

- Krátkodobý pobyt (vízová povinnost / bezvízový styk)
- Vízum k pobytu nad 90 dnů (dlouhodobé)
- Dlouhodobý pobyt
- Zaměstnanecká karta
- Modrá karta
- Trvalý pobyt
- Sezónní zaměstnávání
- Karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance
- Karta vnitropodnikově převedeného zaměstnance jiného členského státu Evropské unie

Krátkodobý pobyt

- stanoveno evropskou legislativou
 - **NAŘÍZENÍM EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2018/1806** ze dne 14. listopadu 2018, kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni.
 - nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009, ze dne 13. července 2009, o kodexu Společenství o vízech (**Vízový kodex**).

- max. v délce 90 dní
 - bezvízový styk
 - krátkodobá víza

Krátkodobé vízum

- nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (dále jen „*vízový kodex*“)
- přímá použitelnost (odkaz v zákoně - § 17)
- formulář, podává se v zahraničí - konzulární úřad
- forma odvolání „nové posouzení důvodů neudělení víza“ - kompetence MZV
- na udělení víza není právní nárok

Dlouhodobý pobyt

- Dlouhodobý pobyt:
 - podmínkou je dlouhodobé vízum nad 90 dnů
 - záměr na území přechodně pobývat po dobu delší než 1 rok
 - a trvá-li zároveň stejný účel pobytu (jsou výjimky např. u modré karty, zaměstnanecké karty, sloučení rodiny, vědců).
- je předstupněm trvalého pobytu
- Rozhoduje MV
- Lze podat odvolání - rozhoduje: Komise pro rozhodování ve věcech pobytu cizinců
- na udělení víza není právní nárok NSS 9 As 95/2008-45, ÚS sp. zn. Pl. ÚS 23/11) a nelze podat správní žalobu

Trvalý pobyt

- pobyt na dobu neurčitou, postavení v mnoha aspektech srovnatelné s občany ČR - rozhoduje MV (o odvolání komise)
 - po 5 letech nepřetržitého pobytu na území
- důvody pro nevydání/zánik např.
- cizinec uvede padělané nebo pozměněné náležitosti
 - evidence nežádoucích osob
 - nedostaví se k výslechu/odmítne vypovídat
 - obcházení zákona (kupř. účelovým manželstvím)

Správní vyhoštění

- Ukončení pobytu na území, které je spojeno se stanovením doby vycestování z území a doby, po kterou nelze cizinci umožnit vstup na území
- důvody (§ 119 a násl. ZPC): kupř. ohrožení státu, ohrožení veřejného pořádku, prokázání se padělaným dokladem, pobyt bez platného cestovního dokladu, pobyt bez platného víza
 - u občanů EU pouze ohrožení bezpečnosti státu, závažné narušení veřejného pořádku a ohrožení veřejného zdraví
- Nesmí nepřiměřeně zasahovat do rodinného a soukromého života
Příslušný orgán: Policie ČR

Zajištění cizince

- za účelem správního vyhoštění
- důvody:
 - je nebezpečí, že by cizinec mohl ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek
 - je nebezpečí, že by cizinec mohl mařit nebo ztěžovat výkon rozhodnutí o správním vyhoštění
 - cizinec nevycestoval z území v době stanovené v rozhodnutí o správním vyhoštění
 - cizinec závažným způsobem porušil povinnost uloženou mu rozhodnutím o uložení zvláštního opatření za účelem vycestování, nebo
 - je cizinec evidován v informačním systému smluvních států

Zajištění cizince

- max. 180 dnů (možnost prodloužit na 545 dnů pokud osoba mařila výkon vyhoštění nebo uváděla nepravdivé údaje)
- **zvláštní opatření za účelem vycestování (alternativa k zajištění):**
 - povinnost sdělit adresu, zdržovat se tam a pravidelně se hlásit na policii
 - složení peněžitých prostředků („finanční záruka“)
- cizince je nutné poučit o možnosti podat žádost o propuštění a o soudním přezkumu (obvykle písemně - v jazyce, v němž je schopen se dorozumět, nebo v ČJ, AJ, FR, něm., čínském, ruském, arabském, hindském, španělském)

Kontrola

- správní soudnictví (žaloba a kasační stížnost)
- ústavní soudnictví (ústavní stížnost)
- Veřejný ochránce práv
 - stížnosti
 - kontrola zařízení, kde jsou osoby omezeny na svobodě (zajištění cizinců a azylová zařízení)
 - sledování zajištění cizinců a výkonu správního vyhoštění
 - ochrana před diskriminací (státní občanství, trvalý pobyt)
- stížnosti, petice a mediální kontrola (hlavně neziskové organizace)

Mezinárodní ochrana

- Pojem mezinárodní ochrana je vytvořený právním řádem ČR - jeho součástí je
 - poskytování azylu a
 - tzv. doplňková ochrana

Prameny právní úpravy

■ Mezinárodní/Evropské

- Úmluva o ochraně lidských práv (Protokol č. 4)
- Úmluva o právech dítěte (čl. 10)
- Úmluva o právním postavení uprchlíků 1951 (tzv. Ženevská úmluva)
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (přepracované znění).

■ Vnitrostátní

- Čl. 43 LZPS ČR *poskytuje azyl cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod. Azyl může být odepřen tomu, kdo jednal v rozporu se základními lidskými právy a svobodami.*
- zák. č. 325/1999 Sb., o azylu (předcházející zákon: zák. č. 498/1990 Sb., o uprchlících)

Pojmy

- **Uprchlík** - osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu své vlasti (čl. 1 Ženevské úmluvy)
- **Žadatel o udělení mezinárodní ochrany** - cizinec, který podal v České republice žádost o udělení mezinárodní ochrany, o níž dosud nebylo pravomocně rozhodnuto + další (§ 2 odst. 1 písm. ZOA)

Pojmy

- **Azylantem** - *se rozumí cizinec, kterému byl podle tohoto zákona udělen azyl, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu (§ 2 odst. 2 ZOA)*
- =) uprchlíkem se člověk objektivně stává a azylantem je vůlí státu učiněn
- **Pronásledováním** *se rozumí závažné porušení lidských práv, jakož i opatření působící psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání anebo jednání, která ve svém souběhu dosahují intenzity pronásledování, pokud jsou prováděna, podporována nebo trpěna původci pronásledování (§ 2 odst. 4 ZOA)*

Formy mezinárodní ochrany

- Azyl
- Humanitární azyl
- Doplnková ochrana

Azyl - důvody pro udělení

1. Azyl - klasický

Odůvodněný strach z pronásledování z důvodů:

- rasy
- pohlaví
- náboženství
- národnosti
- příslušnosti k určité sociální skupině
- zastávání politických názorů

Azyl - důvody pro udělení

2. humanitární azyl

- případy hodné zvláštního zřetele

3. sjednocení rodiny

- rodinný příslušník toho, komu byl azyl udělen (+případ hodný zvláštního zřetele):

- manžel či partner (trvání manželství)
- svobodné dítě mladší 18 let
- rodič azylanta mladšího 18 let
- zletilá osoba odpovídající za nezletilou osobu bez doprovodu
- svobodný sourozenec mladší 18 let

Doplňková ochrana

- cizinci, který nesplňuje důvody pro udělení azylu
- důvodné obavy, že by cizinci při návratu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy
- (př. trest smrti, mučení, vážné ohrožení života z důvodu ozbrojeného konfliktu)

- i za účelem sloučení rodiny (+ důvody hodné zvláštního zřetele)

Rozhodování

- *žádost o udělení mezinárodní ochrany*
- právo na tlumočnicka po celou dobu řízení
- **právo jednat v mateřském jazyce nebo jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět**
- tlumočení bezplatné, obstarává ministerstvo na celou dobu řízení (dohoda mezi MV a tlumočnickem)
- žadatel si může přizvat vlastního tlumočnicka

Rozhodování

Pohovor

- vychází ze Směrnice 2013/32/ES (čl. 14 - 17)
- provádí pracovník MV (přítomni právní zástupce, tlumočník, UNHCR)
- tlumočení do mateřského jazyka nebo jazyka, který ovládá (*zpravidla úřední jazyk země původu, ale ne vždy*)
- kladen důraz na přesnost tlumočení
- žadatel vypráví svůj příběh, neklade se důraz na přesnost pojmů
- nutnost tvrzení relevantních skutečností
(pozor na nejasnost v pojmech, špatně kladené otázky, nervozita žadatele)
- zjišťování nejvyšší míry pravděpodobnosti příběhu

Rozhodování

- Možnost *zkráceného řízení* - zjevně nedůvodná žádost (zamítnutí)
- (např. ekonomické důvody, všeobecná nouze, bezpečná země původu, nevěrohodnost žadatele)
- ne nezletilý bez doprovodu

Rozhodování

- opravný prostředek - žaloba ke krajskému soudu
 - kasační stížnost k NSS
- nepřijatelnost kasační stížnosti
- důležitý je *odkladný účinek* - nemá povinnost vycestovat z území (vízum za účelem strpění pobytu)

Dublinský systém

právo na meritorní posouzení jeho o mezinárodní ochranu pouze v jednom členském státě Evropské unie (tzv. "one-chance-only princip").

Aktuálně k uprchlíkům z Ukrajiny

- Cca 200 000 uprchlíků z Ukrajiny v České republice
- Bezvízový styk **do 90 dnů** - potřeba biometrický pas, nicméně reálně stačí jakýkoliv doklad totožnosti - Evropská komise doporučila státům zmírnění hraničních kontrol.
- K pobytu **nad 90 dnů** - speciální vízum (za účelem strpění pobytu) - § 33 odst. 1 písm. a):

Ministerstvo udělí vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území cizinci, kterému ve vycestování z území brání překážka na jeho vůli nezávislá

na dobu nezbytně nutnou, nejdéle však na dobu 1 roku.

Aktuálně k uprchlíkům z Ukrajiny

■ Mezinárodní ochrana:

Doplňková ochrana - písm. c)

vážné ohrožení života civilisty nebo jeho lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situaci mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu

- relativně zdlouhavý postup v každém jednotlivém případě

■ Rozhodnutí Rady (EU) 2022/382 ze dne 4. března 2022, kterým se stanoví, že nastal případ hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny ve smyslu článku 5 směrnice 2001/55/ES, a kterým se zavádí jejich **dočasná ochrana**

■ v návaznosti na uvedené rozhodnutí zákona upravující podmínky udělování dočasné ochrany :

■ zákon č. 65/2022 Sb. (tzv. lex Ukrajina), kterým se pro občany Ukrajiny prchajícím před ozbrojeným konfliktem z Ukrajiny dočasná ochrana